

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ТА МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Криворучко В.О.

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри філософії, політології, психології та права
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

Цивільно-правова індивідуалізація фізичних осіб є одним з головних інститутів у цивільному праві України. Характеризуючою ознакою фізичної особи як учасника цивільних правовідносин є місце її проживання. Слід окремо зазначити, що до прав і свобод людини та громадянина, закріплених у Конституції України віднесено свобода пересування та вільний вибір місця проживання. Це означає, що вільний вибір місця проживання за своєю сутністю є свободою людини, яка також є певною людською можливістю [3, с. 162].

Вказані права, як і інші права і свободи людини, є невідчужуваними та непорушними. Проте вони не є абсолютними, оскільки свобода пересування, вільний вибір місця проживання та право вільно залишати територію України можуть бути обмежені у встановлених міжнародним та національним законодавством випадках.

Держава накладає на кожну фізичну особу, яка перебуває на території України, обов'язок реєструвати місце свого проживання (перебування). Згідно п. 4 Правил реєстрації місця проживання, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2016р. за № 297 громадянин України, а також іноземець чи особа без громадянства, які постійно або тимчасово проживають в Україні, зобов'язані протягом 30 календарних днів після зняття з реєстрації місця проживання та прибуття до нового місця проживання зареєструвати своє місце проживання. Батьки або інші законні представники зобов'язані зареєструвати місце проживання новонародженої дитини протягом трьох місяців з дня державної реєстрації її народження [7].

Варто відзначити, що питання реєстрації місця проживання (перебування) як індивідуалізація фізичних осіб мало досліджувалося в українській правовій літературі. В монографіях доволі часто аналізуються право на ім'я або на вільний вибір місця проживання, проте реєстрація місця проживання досліджується, як правило, побічно.

Це пояснюється тим, що право на ім'я та право на вільний вибір місця проживання являються основними особистими немайновими правами людини, а реєстрація місця проживання (перебування) є лише реалізацією права на вільний вибір місця проживання.

В житті трапляються випадки, коли в різних фізичних осіб повністю співпадають ім'я, прізвище та по батькові, однак місце проживання співпадає дуже рідко [10; с. 105]. Досліджуючи цю проблему, варто проаналізувати використання цього способу індивідуалізації в цивільно-правових відносинах,

а також порядок державної реєстрації місця проживання фізичної особи в Україні.

Вивчаючи способи використання місця проживання та місця перебування в цивільних правовідносинах, потрібно перш за все визначити, що розуміється під місцем проживання або місцем перебування. Дане питання регулюється Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», а також рядом інших підзаконних нормативно-правових актів.

Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» визначає поняття місця проживання та місця перебування. Так, **місцем проживання** є житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини. **Місце перебування** – адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком менше шести місяців на рік [8].

Якщо громадянин постійно проживає в одному і тому ж місці, то його місце проживання визначається досить просто. Але постійність проживання не означає значного в часі обов'язкового проживання саме в цьому місці [10; с. 35].

Бувають випадки, коли громадяни проживають у різних місцях, переїжджаючи в зв'язку з різними підставами з одного місця на інше. Проте **реєстрація місця проживання здійснюється тільки за однією адресою**. Якщо особа проживає у двох і більше місцях, вона здійснює реєстрацію місця проживання за однією з цих адрес за власним вибором.

З метою забезпечення умов для стабільності цивільних відносин та виконання фізичними особами обов'язків щодо інших суб'єктів права, реєстрації підлягає як місце проживання так і місце тимчасового перебування [2; с. 167].

Реєстрацію фізичних осіб за місцем проживання та за місцем тимчасового перебування варто відрізнити від прописки, яка мала місце до 14 листопада 2001 року. Якщо прописка гуртувалася на так званій «дозвільній системі» й мала на меті певні обмеження вибору місця проживання, надання «дозволу» на проживання в певному приміщенні та переміщення громадян тощо, то призначення реєстрації – фіксувати знаходження фізичної особи у вільно обраному нею місці проживання чи перебування [6].

Необхідним для теоретичного розуміння та правозастосовної практики є проведення розмежування понять «місце проживання» та «місце перебування» й визначення завдань такої реєстрації.

Під час визначення тимчасового перебування потрібно враховувати те, що особа, яка знаходиться в місці перебування, має місце проживання, але тимчасово знаходиться в іншому місці [1, с. 84]. За місцем перебування особа має проживати менше шести місяців на рік. Таким чином, порівняно з місцем проживання, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово, місце перебування має більш обмежений у часі характер, тобто

місце проживання є ширшою за своїм змістом категорією, ніж місце перебування [5, с. 34].

Також необхідно зазначити, що місце перебування фізичної особи доцільно визнавати фактичним, юридичним воно стає лише після внесення даних про нього до реєстру [4; с. 39].

Отже, в обох випадках реєстрація являє собою внесення інформації до Єдиного демографічного реєстру, яка містить відомості про місце проживання або перебування особи із зазначенням адреси. Метою внесення такої інформації є можливість ведення офіційного листування або вручення офіційної кореспонденції особі.

Особливу увагу необхідно звернути на той факт, що якщо свобода вибору місця проживання є правом фізичної особи, то реєстрація місця проживання вже є обов'язком фізичної особи.

У зв'язку із стрімким розвитком інформаційно-телекомунікаційних технологій (зокрема створення Єдиного державного демографічного реєстру), створенням системи реєстрації за місцем проживання та місцем перебування замість інституту прописки свідчить про прагнення держави демократизувати відносини населення з органами публічної адміністрації.

Література:

1. Бірюков І.А. Цивільне право України. Загальна частина / І.А. Бірюков, Ю.О. Заїка. – К.: КНТ, 2006. – 480 с.

2. Бойко І. Забезпечення адміністративно-правовими засобами свободи вибору громадянами місця проживання / І. Бойко // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 4 (47). – С. 165-171.

3. Динько О. Ф. Правова природа на зміст категорії «свобод пересування» / О. Ф. Динько // Держава і право. – Вип. 15. – 2002. – С. 162-166.

4. Круглова О.О. Поняття і значення реєстрації місця проживання й перебування фізичних осіб на території України / О.О. Круглова, Є.В. Синько // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 1. – С. 38-40.

5. Михайлишин І.В. Зміст права громадян на вільне пересування та вибір місця проживання / І.В. Михайлишин // Право і безпека. – 2012. – № 3 (45). – С. 32-37.

6. Поняття та значення місця проживання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.ru/14_31654_ponyattya-ta-znachennya-mistsya-prozhivannya.html

7. Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 297 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/207-2016-n>.

8. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.

9. Сатановська О. Еволюція інституту прописки: що далі? / О. Сатановська // Юридичний журнал. – 2003. – №4 (10) – С. 34-36.
10. Цивільне право України. Підручник. Книга 1. – 2-е видання, доповнене і перероблене. / За редакцією Дзери О.В., Кузнєцової Н.С. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 736 с.

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ПАСАЖИРІВ МІСЬКИХ ТА ПРИМІСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Ніколаєнко І.Р.

*аспірант кафедри цивільного права
Запорізький національний університет*

Перевезення пасажирів автомобільним транспортом (маршрутними таксі та автобусами) є одним з найпопулярніших видів перевезень пасажирів у міському та приміському сполученнях. Притому, перевезення пасажирів трамваями, тролейбусами, метро (рейковий транспорт) врегульовано Законом України «Про міський електричний транспорт».

Звичайно, як регулювання правовідносин з перевезень пасажирів у міському та приміському сполученнях, так і наслідки неналежного виконання перевізниками своїх обов'язків з договору перевезення пасажирів, особливості захисту прав пасажирів, застосування форм та способів захисту порушених прав, закріплено в різних актах позитивного права. Серед них – Закон України «Про транспорт» № 232/94-ВР від 10.11.1994 р., Закон України «Про автомобільний транспорт» № 2344-ІІІ від 05.04.2001 р., Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-ІІІ від 01.06.2000 р., Закон України «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ від 12.05.1991 р. (в редакції від 02.12.2012 р.), Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності наземних транспортних засобів» № 1961-ІV від 01.07.2004 р. (в редакції 04.02.2013 р.), Закон України «Про дорожній рух» № 3353-ХІІ від 30.06.1993 р., Цивільний кодекс України № 435-ІV від 16.01.2003 р., Господарський кодекс України № 436-ІV від 16.01.2003, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту» № 176 від 18.02.1997 р. (редакція 22.06.2012 р.) та ін.

Звичайно, що найтипівішими порушеннями прав пасажирів, які закріплені в транспортних статутах та кодексах, Правилах перевезень пасажирів відповідним видом транспорту, є:

- завдання шкоди здоров'ю особи, спричинення смерті чи каліцтво особи;
- завдання моральної шкоди пасажирові;
- відмова особі у перевезенні;
- незабезпечення висадки пасажирів на зупинці, тощо;